

Spis treści

Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXV
Przedmowa	XXXIII

Część I. Rozwód i separacja w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym

A. Komentarz tezowy	3
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)	3
Dział IV. Ustanie małżeństwa	3
Art. 56–61	3
Dział V. Separacja	26
Art. 61 ¹ –61 ⁸	26
B. Część opisowa	31
Rozdział 1. Przesłanki rozwodu	31
1. Uwagi ogólne	31
2. Standard konstytucyjny	32
3. Rozkład pożycia	33
3.1. Zupełny rozkład pożycia	38
3.2. Trwały rozkład pożycia	39
4. Ciężar dowodu, działania sądu z urzędu	42
5. Negatywne przesłanki rozwodu	43
5.1. Dobro dziecka	43
5.2. Zasady współżycia społecznego	46
5.3. Żądanie rozwodu przez małżonka wyłącznie winnego	49
Rozdział 2. Przyczyny rozwodu	56
1. Uwagi ogólne	56
2. Zdrada małżeńska	58
3. Agresja	60
4. Relacje z rodziną	60
5. Nierówność	62
6. Lekceważący stosunek do instytucji małżeństwa	62
7. Różnica światopoglądów i charakterów	63
8. Choroba psychiczna	64
9. Bezpłodność	65
10. Przeszłość małżonka	65
11. Opuszczenie małżonka	66
12. Nielojalność wobec małżonka	67
13. Zmiana religii	68
14. Inne przyczyny	70

Rozdział 3. Wina rozkładu pożycia małżeńskiego	71
1. Pojęcie winy	71
2. Wina przed rozkładem pożycia	73
3. Wina po rozkładzie pożycia	74
4. Retorsje	75
5. Przebaczenie	77
6. Orzekanie o winie	78
6.1. Uwagi ogólne	78
6.2. Wina wyłączna	79
6.3. Zaniechanie orzekania o winie	80
6.4. Uzupelnienie wyroku	81
6.5. Postępowanie apelacyjne	82
Rozdział 4. Kognicja sądu	84
1. Uwagi ogólne	84
2. Zasada integralności wyroku	85
2.1. Integralność wyroku na tle rozstrzygnięć nieobligatoryjnych ..	85
2.2. Integralność wyroku na tle rozstrzygnięć obligatoryjnych ..	87
2.3. Opłaty od żądań dodatkowych	88
2.4. Skarga kasacyjna a integralność wyroku	89
3. Władza rodzicielska	90
3.1. Określenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej ..	90
3.2. Władza rodzicielska obojga rodziców	91
3.3. Powierzenie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców ..	95
3.3.1. Wybór rodzica	95
3.3.2. Nakaz wydania dziecka	96
3.4. Istota rozstrzygnięcia o ograniczeniu władzy rodzicielskiej ..	97
3.4.1. Powierzenie władzy a zarząd majątkiem	98
3.4.2. Określenie uprawnień i obowiązków	99
3.5. Rodzina zastępcza	99
4. Kontakty z dzieckiem	101
4.1. Uwagi ogólne	101
4.2. Postacie kontaktów z dzieckiem	104
4.3. Zasady uregulowania sposobu utrzymywania kontaktów z dzieckiem	107
4.3.1. Prymat woli rodziców	108
4.3.2. Dobro dziecka	108
4.3.3. Rozsądne życzenia dziecka	109
4.3.4. Odpowiednie stosowanie	110
4.4. Ograniczenie utrzymywania kontaktów rodziców z dzieckiem	110
4.5. Zakaz utrzymywania kontaktów z dzieckiem	112
4.6. Zobowiązanie rodziców	113
4.7. Zabezpieczenie wykonania orzeczenia	114
4.8. Egzekucja kontaktów	114
5. Alimenty na małoletnie dzieci	116
6. Rozstrzygnięcia o wspólnym mieszkaniu	120
6.1. Uwagi ogólne	120
6.2. Ustalenie sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania ..	124
6.3. Eksmisja	130

6.4. Definitywne rozstrzygnięcia o wspólnym mieszkaniu	137
6.4.1. Uwagi ogólne	137
6.4.2. Podział wspólnego mieszkania	138
6.4.3. Przyznanie mieszkania jednemu z małżonków	140
7. Podział majątku	141
8. Dochodzenie alimentów między małżonkami w procesie o rozwód	143
Rozdział 5. Separacja	147
1. Uwagi ogólne	147
2. Podobieństwa rozwodu i separacji	147
3. Różnice między rozwodem a separacją	149
4. Separacja na zgodny wniosek	149
4.1. Uwagi ogólne	149
4.2. Przesłanki uwzględnienia wniosku	150
5. Zbieg żądań rozwodu i separacji	151
6. Skutki separacji	155
6.1. Uwagi ogólne	155
6.2. Skutki jak przy rozwodzie	155
6.3. Skutki zachowujące elementy małżeństwa	157
6.4. Skutki ze względu na zasady słuszności	158
7. Zniesienie separacji	159
 Część II. Przebieg spraw o rozwód lub o separację	
A. Komentarz tezy	163
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101)	163
Tytuł VII. Postępowania odrębne	163
Dział I. Postępowania odrębne w sprawach małżeńskich	163
Rozdział 1. Przepisy ogólne	163
Art. 425–435	163
Rozdział 2. Sprawy o rozwód lub o separację	198
Art. 436–446	198
 B. Część opisowa	236
Rozdział 1. Właściwość oraz skład sądu	236
1. Właściwość rzeczowa	236
2. Właściwość miejscowa	237
2.1. Właściwość miejscowa w sprawach o rozwód lub o separację na żądanie jednego z małżonków	237
2.2. Właściwość miejscowa w sprawach o separację na zgodny wniosek małżonków	239
3. Przekazanie sprawy sądowi właściwemu	240
4. Skład sądu	242
Rozdział 2. Tryb postępowania	243
1. Uwagi wprowadzające	243
2. Postępowanie w sprawach o rozwód lub o separację na żądanie jednego z małżonków jako postępowanie odrębne	243
3. Strony postępowania	246

3.1. Legitymacja czynna	246
3.2. Udział prokuratora i Rzecznika Praw Obywatelskich	247
3.3. Kurator dla nieznanego z miejsca pobytu	249
3.4. Interwencja uboczna	250
3.5. Pełnomocnictwo w sprawach o rozwód lub o separację	251
Rozdział 3. Wszczęcie postępowania	254
1. Pismo wszczynające postępowanie	254
1.1. Pozew o rozwód lub o separację (sporną)	254
1.2. Wniosek o separację niesporną	256
1.3. Opłata od pisma wszczynającego postępowanie	257
1.4. Zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu	258
1.5. Tryb uzupełniania braków formalnych	261
1.6. Skutki wniesienia i doręczenia pozwu	263
2. Kumulacja roszczeń	264
3. Zmiana powództwa	266
4. Cofnięcie pozwu i wniosku	268
4.1. Cofnięcie pozwu	268
4.2. Cofnięcie wniosku o separację niesporną	270
5. Niedopuszczalność powództwa wzajemnego o rozwód lub o separację	271
Rozdział 4. Rozprawa	273
1. Wyłączenie jawności w sprawach o rozwód lub o separację	273
2. Niestawiennictwo stron i jego konsekwencje	274
2.1. Niestawiennictwo powoda	274
2.2. Niestawiennictwo pozwanego	275
2.3. Grzywna za nieusprawiedliwione niestawiennictwo	276
3. Informacyjne przesłuchanie stron i wysłuchanie małoletniego	277
3.1. Informacyjne przesłuchanie stron	277
3.2. Wysłuchanie małoletniego	279
4. Protokół rozprawy	281
Rozdział 5. Mediacja w postępowaniu o orzeczenie rozwodu lub separacji	285
1. Poprzednie uregulowania	285
2. Warunki dopuszczalności	286
3. Przedmiot mediacji	288
4. Osoba mediatora	289
5. Postępowanie mediacyjne	291
5.1. Wszczęcie postępowania	291
5.2. Przebieg postępowania	293
5.3. Rozstrzygnięcia sądu związane z mediacją	294
Rozdział 6. Zawieszenie i umorzenie postępowania	297
1. Zawieszenie postępowania na podstawie art. 440 KPC	297
1.1. Przesłanki zawieszenia	297
1.2. Skład sądu i wymogi formalne	298
2. Zawieszenie postępowania z innych przyczyn	299
3. Umorzenie zawieszzonego postępowania	301

4. Umorzenie postępowania w razie śmierci jednego z małżonków	302
4.1. Obligatoryjność umorzenia	302
4.2. Zakaz kontynuowania postępowania z udziałem następców prawnych	304
Rozdział 7. Postępowanie dowodowe	307
1. Uwagi wprowadzające	307
2. Obligatoryjność postępowania dowodowego	309
3. Cel postępowania dowodowego	310
4. Środki dowodowe	313
4.1. Wywiad środowiskowy	313
4.2. Świadkowie	315
4.2.1. Niemożność bycia świadkiem	315
4.2.2. Prawo do odmowy zeznań	316
4.3. Dokumenty	318
4.3.1. Dokumenty urzędowe	318
4.3.2. Dokumenty prywatne	321
4.4. Opinie	322
4.4.1. Opinia biegłego	322
4.4.2. Opinia opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów	325
4.5. Inne środki dowodowe	330
4.6. Przesłuchanie stron	331
4.6.1. Obligatoryjność dowodu z przesłuchania stron	331
4.6.2. Ograniczenie postępowania dowodowego	334
Rozdział 8. Zasada wyłączności postępowania o rozwód lub o separację	337
1. Uwagi wprowadzające	337
2. Roszczenia alimentacyjne w sprawie o rozwód lub o separację	338
2.1. Dochodzenie roszczeń alimentacyjnych na wypadek orzeczenia rozwodu lub separacji	338
2.2. Zasądzenie alimentów	339
3. Zbieg postępowania o rozwód lub o separację z innymi postępowaniami	341
3.1. Niedopuszczalność odrębnego postępowania w sprawach o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty	341
3.1.1. Uwagi ogólne	341
3.1.2. Zbieg postępowania o rozwód lub o separację z postępowaniem o zaspokojenie potrzeb rodziny i alimenty	344
3.2. Niedopuszczalność odrębnego postępowania dotyczącego władzy rodzicielskiej i kontaktów	346
3.2.1. Uwagi ogólne	346
3.2.2. Zbieg postępowania o rozwód lub o separację z postępowaniem dotyczącym władzy rodzicielskiej i kontaktów	351
Rozdział 9. Postępowanie zabezpieczające w sprawach o rozwód lub o separację	354
1. Cel postępowania	354

2. Przebieg postępowania	355
2.1. Wszczęcie postępowania	355
2.2. Właściwość i skład sądu	358
2.3. Orzekanie w przedmiocie zabezpieczenia	360
3. Sposoby zabezpieczenia w sprawach o alimenty	361
4. Inne wypadki zabezpieczenia	365
4.1. Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych (art. 755 KPC)	365
4.1.1. Uwagi ogólne	365
4.1.2. Zabezpieczenie nowacyjne i zawieszenie postępowania egzekucyjnego	367
4.1.3. Uregulowanie sposobu roztaczania pieczy	370
4.1.4. Doręczenie postanowienia	373
4.2. Sposób zabezpieczenia roszczeń przewidziany w art. 756 KPC	374
Rozdział 10. Wyrokowanie	376
1. Uwagi wprowadzające	376
2. Wydanie wyroku	376
2.1. Zamknięcie rozprawy	376
2.2. Zasada związania sądu żądaniem i zasada bezpośredniości	377
2.2.1. Zasada związania sądu żądaniem	377
2.2.2. Zasada bezpośredniości	379
2.3. Narada nad wyrokiem i ogłoszenie wyroku	379
2.3.1. Narada nad wyrokiem	379
2.3.2. Ogłoszenie wyroku	380
2.4. Uzasadnienie wyroku	382
2.4.1. Przesłanki sporządzenia uzasadnienia wyroku	382
2.4.2. Wymogi co do treści uzasadnienia wyroku	383
2.4.3. Termin sporządzenia uzasadnienia	385
2.4.4. Podpisanie uzasadnienia i jego doręczenie	386
2.5. Zasada związania sądu wyrokiem	387
3. Wyrok zaoczny	389
3.1. Przesłanki wydania wyroku zaocznego	389
3.1.1. Przesłanki pozytywne	389
3.1.2. Przesłanki negatywne	390
3.1.3. Wyrok zaoczny w sprawach o rozwód lub o separację	391
3.2. Uzasadnienie i doręczenie wyroku zaocznego	392
3.3. Uchylenie wyroku zaocznego z urzędu	393
3.4. Sprzeciw od wyroku zaocznego	394
3.4.1. Termin do wniesienia sprzeciwu i wymogi formalne sprzeciwu	394
3.4.2. Skutki wniesienia sprzeciwu	395
4. Rektyfikacja wyroku	396
4.1. Sprostowanie wyroku	396
4.2. Uzupełnienie wyroku	398
4.3. Wykładnia wyroku	401
Rozdział 11. Postępowanie odwoławcze w sprawach o rozwód lub o separację	402
1. Apelacja jako odwoławczy środek dewolutywny	402
2. Dopuszczalność apelacji	403

3. Wymogi formalne apelacji i termin do jej wniesienia	405
3.1. Wymogi formalne	405
3.2. Opłata od apelacji	406
3.3. Termin do wniesienia apelacji	407
4. Zakres rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy	408
5. Zakaz <i>reformatio in peius</i>	410
6. Orzeczenia sądu II instancji	411
6.1. Wyrok oddalający apelację	411
6.2. Wyrok reformatoryjny	413
6.3. Orzeczenie kasatoryjne	415
6.4. Uzasadnianie orzeczeń kończących postępowanie odwoławcze	417

Część III. Skutki rozwodu

Rozdział 1. Procesowe skutki rozwodu	423
1. Rozszerzona skuteczność wyroku	423
2. Powaga rzeczy osądzonej (<i>res iudicata</i>)	425
2.1. Powaga rzeczy osądzonej wyroku uwzględniającego powództwo	425
2.2. Powaga rzeczy osądzonej wyroku oddalającego powództwo	426
3. Możliwość wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia	427
3.1. Niedopuszczalność skargi kasacyjnej	428
3.2. Skarga o wznowienie postępowania	428
3.3. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	430
4. Koszty postępowania w wyroku rozwodowym	432
4.1. Zasady orzekania o kosztach	432
4.2. Znaczenie rozstrzygnięcia co do kwestii winy i żądania rozwodu dla orzeczenia o kosztach	433
4.3. Koszty od pozostałych roszczeń	435
Rozdział 2. Skutki rozwodu ze względu na ustrój majątkowy	437
1. Ustanie ustawowej wspólności majątkowej	437
1.1. Przekształcenie wspólności we współwłasność	437
1.2. Udziały w majątku	440
1.3. Wyrok orzekający rozwód jako podstawa wpisu w księdze wieczystej	444
1.4. Uchylenie zakazów	445
1.5. Dochodzenie wierzytelności	446
1.6. Ustanie wspólności a odpowiedzialność małżonków za zobowiązania	446
1.7. Wpływ rozwodu na spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego	449
2. Ustanie rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków	450
2.1. Uwagi ogólne	450
2.2. Podział dorobków	453

2.3. Zmniejszenie obowiązku	455
2.4. Legitymacja procesowa	456
Rozdział 3. Skutki rozwodu ze względu na winę	460
1. Obowiązek alimentacyjny byłych małżonków	460
1.1. Uwagi ogólne	460
1.2. Konstytucyjny wymiar obowiązku	461
1.3. Kontynuacja obowiązku	461
1.4. Zwykły obowiązek alimentacyjny	463
1.4.1. Odmowa pomocy społecznej	465
1.5. Obowiązek rozszerzony	466
1.5.1. Uwagi ogólne	466
1.5.2. Pogorszenie sytuacji	466
1.5.3. Swoboda sędziowska	468
1.5.4. Niezawinione przyczynienie się do rozkładu pożycia	470
1.5.5. Zgodność z Konstytucją RP	471
1.6. Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego	471
1.7. Przedłużenie obowiązku	472
1.7.1. Uwagi ogólne	472
1.7.2. Wyjątkowe okoliczności	473
1.7.3. Okres przedłużenia	474
1.8. Odesłanie do obowiązku alimentacyjnego między krewnymi	475
2. Wyłączenie małżonka od dziedziczenia	477
3. Prawo byłego małżonka do renty rodzinnej	479
Rozdział 4. Niemajątkowe skutki rozwodu	481
1. Rozwód a rozwiązanie przysposobienia	481
2. Powrót do poprzedniego nazwiska	483
3. Wpływ rozwodu na domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki	484
 Część IV. Ustanie małżeństwa w stosunkach transgranicznych – jurysdykcja sądu i uznawanie orzeczeń zagranicznych	
A. Komentarz tezowy	489
Rozporządzenie Rady (WE) Nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) Nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L 338/2003, s. 1, wyd. spec. Dz.Urz. UE rozdz. 19, t. 6, s. 243)	489
Rozdział I. Zakres stosowania i definicje	494
Art. 1–2	494
Rozdział II. Jurysdykcja	498
Art. 3–7	498
Art. 16–19	492
Rozdział III. Uznawanie i wykonywanie	508
Art. 21–22	508
Art. 24–27	511
Art. 29–36	513

Art. 37–39	516
Art. 50–52	518
Rozdział IV. (<i>pominięty</i>).....	520
Rozdział V. Stosunek do innych regulacji prawnych	520
Art. 59–63	520
Rozdział VI. Przepisy przejściowe	524
Art. 64	524
Rozdział VII. Przepisy końcowe	525
Art. 66	525
Art. 68	526
Art. 71–72	526
B. Część opisowa.	527
Rozdział 1. Jurysdykcja	527
1. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 2201/2003 z 27.11.2003 r. o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) Nr 1347/2000	527
1.1. Zakres stosowania rozporządzenia	528
1.1.1. Zakres przedmiotowy	528
A. Pojęcie „małżeństwo”	528
B. Zakres stosowania norm jurysdykcyjnych i dotyczących uznawania orzeczeń w sprawach małżeńskich	529
1.1.2. Zakres podmiotowy	532
1.1.3. Zakres czasowy	532
1.2. Podstawy jurysdykcji w sprawach małżeńskich	534
1.2.1. Zwyczajny pobyt	535
1.2.2. Obywatelstwo	536
1.2.3. Pojęcie „ <i>domicile</i> ”	539
1.3. Wyłączny charakter jurysdykcji na podstawie art. 3–5 rozporządzenia	539
1.4. Pozostałe jurysdykcje – ustalanie jurysdykcji na podstawie prawa krajowego	539
1.5. Badanie jurysdykcji przez sąd orzekający	541
1.6. Zawisłość sprawy i postępowania zależne	541
2. Umowy dwustronne zawarte przez Rzeczpospolitą Polską, zawierające normy jurysdykcyjne w sprawach prowadzących do ustania małżeństwa	544
2.1. Umowy z innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej	544
2.2. Umowy z państwami trzecimi	545
3. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego	549
Rozdział 2. Uznawanie orzeczeń.	550
1. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 2201/2003 z 27.11.2003 r. o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) Nr 1347/2000	550

1.1. Pojęcie „orzeczenie”	550
1.1.1. Orzeczenia sądów kościelnych	551
1.2. Uznanie orzeczenia – zasada ogólna	551
1.3. Przesłanki nieuznania orzeczenia	553
1.4. Uznanie orzeczenia jako kwestia wstępna w postępowaniu	558
1.5. Postępowanie o ustalenie, że orzeczenie podlega albo nie podlega uznaniu	558
1.6. Dokumenty niezbędne do uznania orzeczenia	563
2. Umowy międzynarodowe regulujące kwestię uznawania orzeczeń w sprawach małżeńskich	565
2.1. Umowy wielostronne	565
2.2. Umowy dwustronne	566
3. Uznawanie orzeczeń na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	569

Część V. Rozwód i separacja w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz prawa unijnego

Wprowadzenie	573
Rozdział 1. Rozwód i separacja w świetle Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	575
1. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – uwagi ogólne	575
2. Prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny	577
3. Prawo do poszanowania życia rodzinnego a rozwód i separacja	580
3.1. Prawo do poszanowania życia rodzinnego a przymusowy rozwód jako warunek prawnego uznania zmiany płci osoby transseksualnej	584
4. Prawo do sądu a rozwód i separacja	587
4.1. Przewlekłość postępowania w sprawach o rozwód i o separację	587
4.2. Dostęp do sądu	590
5. Równość małżonków – gwarancje wynikające z art. 5 Protokołu Nr 7 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	591
6. Inne gwarancje międzynarodowe	592
Rozdział 2. Rozwód i separacja w świetle prawa Unii Europejskiej	594
1. Uwagi ogólne	594
2. Normy kolizyjne	595
3. Wzmocniona współpraca w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodów i separacji	598
4. Konsekwencje swobody przepływu osób	600
Zakończenie	606

Część VI. Sądowy podział majątku wspólnego małżonków

A. Komentarz tezewy	609
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)	609
Art. 43	609
Art. 45–46	614
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)	629
Art. 566–567	629
B. Część opisowa	645
Rozdział 1. Wprowadzenie	645
Rozdział 2. Tryby podziału majątku wspólnego	650
1. Uwagi wprowadzające	650
2. Podział majątku wspólnego przed sądem polubownym	650
3. Podział majątku wspólnego w postępowaniu procesowym	652
4. Podział majątku wspólnego w postępowaniu nieprocesowym	654
5. Podział majątku wspólnego w postępowaniu pojedynczym	655
6. Podział majątku wspólnego w postępowaniu mediacyjnym	656
Rozdział 3. Podmioty postępowania o podział majątku wspólnego	659
1. Uwagi wprowadzające	659
2. Sąd	659
2.1. Jurysdykcja krajowa	659
2.1.1. Jurysdykcja krajowa wyłączna	661
2.1.2. Jurysdykcja krajowa fakultatywna	662
2.1.3. Jurysdykcja krajowa konieczna	663
2.1.4. Jurysdykcja krajowa wynikająca z umów międzynarodowych	665
2.2. Prawo właściwe dla spraw o podział majątku wspólnego	668
2.3. Właściwość sądu	669
2.3.1. Właściwość rzeczowa	669
2.3.2. Właściwość miejscowa	669
2.3.3. Przekazanie sprawy innemu sądowi (art. 683 w zw. z art. 567 § 3 KPC)	671
2.3.4. Właściwość delegacyjna	672
2.3.5. Właściwość umowna	674
2.3.6. Właściwy wydział sądu rejonowego	675
2.4. Skład sądu	677
3. Uczestnicy postępowania	678
3.1. Wprowadzenie	678
3.2. Wnioskodawca	679
3.2.1. Osoby posiadające udział w majątku wspólnym	679
3.2.2. Nabywca udziału w majątku wspólnym	680

3.2.3. Skarb Państwa	680
3.2.4. Wierzyciel małżonka lub jego następców prawnych	682
3.2.5. Prokurator	682
3.2.6. Rzecznik Praw Obywatelskich	683
3.2.7. Rzecznik Praw Dziecka	683
3.2.8. Organizacja pozarządowa	684
3.2.9. Syndyk upadłości	684
3.2.10. Konkubent małżonka	685
3.3. Uczestnicy	686
Rozdział 4. Całkowity a częściowy podział majątku	
wspólnego	693
1. Uwagi wprowadzające	693
2. Uzupełniający podział majątku wspólnego	696
3. Częściowy podział majątku wspólnego a postanowienie częściowe	699
Rozdział 5. Wszczęcie postępowania	700
1. Wniosek o podział majątku wspólnego	700
1.1. Dokładnie określone żądanie	701
1.2. Okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie	703
1.3. Powinność wskazania dowodów	706
1.4. Okoliczności uzasadniające właściwość sądu	708
1.5. Inne elementy składowe wniosku	709
1.6. Zabezpieczenie wniosku	710
1.7. Wykazanie przez wnioskodawcę uprawnienia do wniesienia wniosku	711
1.8. Warunki formalne wniosku	712
2. Kumulacja żądań (art. 567 § 3 w zw. z art. 689 KPC)	713
Rozdział 6. Zakres kognicji sądu I instancji	718
1. Ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym	718
2. Ustalenie nieważności umowy majątkowej małżeńskiej	729
3. Ustalenie składu i wartości majątku wspólnego	730
3.1. Ustalenie składu majątku wspólnego	730
3.2. Ustalenie wartości majątku wspólnego	739
4. Spory rozstrzygane na podstawie art. 685 w zw. z art. 567 § 3 KPC	743
4.1. Zagadnienia ogólne	743
4.2. Spory o istnienie uprawnienia do żądania podziału majątku wspólnego	746
4.3. Spory o przynależność określonych przedmiotów do majątku wspólnego	749
5. Rozstrzyganie o roszczeniach ubocznych (art. 45 KRO, art. 567 § 1 KPC, art. 567 § 3 w zw. z art. 686 KPC)	751
5.1. Zagadnienia ogólne	751
5.2. Rozliczenia dokonywane na podstawie art. 45 KRO	763
5.3. Rozliczenia dokonywane na podstawie art. 686 w zw. z art. 567 § 3 KPC	770
5.3.1. Wprowadzenie	770
5.3.2. Roszczenia z tytułu posiadania przedmiotów	770

5.3.3. Roszczenia z tytułu pobranych pożytków i innych przychodów	772
5.3.4. Roszczenia z tytułu poczynionych na majątek wspólny nakładów	773
5.3.5. Roszczenia z tytułu spleconych długów	776
6. Rozstrzyganie o żądaniu stwierdzenia bezskuteczności rozporządzenia przez małżonka udziałem w przedmiocie należącym do majątku wspólnego	779
Rozdział 7. Podział majątku wspólnego	784
1. Sposoby podziału majątku wspólnego	784
1.1. Uwagi ogólne	784
1.2. Wniosek co do sposobu podziału majątku wspólnego	785
1.3. Kolejność stosowania sposobów podziału majątku wspólnego	786
1.4. Podział majątku wspólnego w naturze	788
1.5. Przyznanie majątku wspólnego jednemu małżonkowi	791
1.6. Podział cywilny majątku wspólnego	793
2. Okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie, co każde z małżonków ma otrzymać z majątku wspólnego	796
3. Splaty i dopłaty	801
Rozdział 8. Rodzaje postanowień co do istoty sprawy w postępowaniu o podział majątku wspólnego	811
1. Wprowadzenie	811
2. Postanowienia pozytywne i negatywne	812
3. Postanowienia konstytutywne i deklaratywne	813
4. Postanowienia wyodrębnione ze względu na zakres rozstrzygnięcia	815
4.1. Postanowienia całościowe (pełne)	815
4.2. Postanowienia częściowe	816
4.3. Postanowienie wstępne	818
4.4. Postanowienia końcowe	822
4.5. Postanowienia uzupełniające	822
4.6. Postanowienia łączne	824
5. Postanowienie działowe wydane na podstawie zgodnego wniosku uczestników a ugoda sądowa zawarta w sprawie o podział majątku wspólnego	825
Rozdział 9. Zagadnienia szczególne postępowania o podział majątku wspólnego.	828
1. Przebieg postępowania	828
1.1. Postępowanie przed sądem I instancji	828
1.1.1. Orzekanie o wydaniu rzeczy	831
1.2. Postępowanie apelacyjne	833
1.2.1. Zakaz <i>reformationis in peius</i>	836
1.3. Postępowanie kasacyjne	839
1.4. Wznowienie postępowania	842
2. Koszty postępowania	846

Część VII. Wzory pism

Wzory pism	855
1. Pozew o rozwód (bez orzekania o winie)	855
2. Pozew o rozwód (z winy pozwanego)	857
3. Pozew o separację (z winy pozwanego)	861
4. Wniosek o orzeczenie separacji	865
5. Wniosek o zniesienie separacji	867
6. Zaświadczenie dotyczące orzeczeń w sprawach małżeńskich.	869
7. Wniosek o podział majątku wspólnego.	871
Indeks rzeczowy	873